

Το Ιστορικό Αρχείο του ΕΜΠ

των

Μιχάλη

Ασημακόπουλου

επίκ. καθηγητή

Ε.Μ.Π.,

Γιάννη Αντωνίου

Υ.Δ. ΕΜΠ/Μ.Ι.Θ.Ε.

Το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο είναι ένας από τους παλαιότερους και ανθεκτικότερους εκπαιδευτικούς θεσμούς του Ελληνικού κράτους, στη μακρά ιστορική εξέλιξη του οποίου αποτυπώνονται ορισμένες από τις πιο κρίσιμες πλευρές της τεχνολογικής και της οικονομικής ιστορίας της χώρας και της εν γένει περιπετειώδους πορείας της, για την εγκατάστασή της στη νεωτερικότερη εποχή. Το μεγαλύτερο μέρος των τεκμηρίων που είναι δυνατόν να ανασυγκροτήσουν την ιστορική πορεία του ιδρύματος και του κρίσιμου ιστορικού ρόλου που έπαιξε στα 165 χρόνια της ύπαρξής του, βρίσκονται στους φακέλους και στα άλλα υλικά του Ιστορικού Αρχείου.

Τα τελευταία χρόνια βρίσκονται σε εξέλιξη στον τομέα Α.Κ.Ε.Δ. διδακτορικές διατριβές στις περιοχές της Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Τεχνολογίας. Στα πλαίσια μιας απ' αυτές, που αφορά την ιστορία της εκπαίδευσης και του επαγγέλματος των Ελλήνων μηχανικών, κατόπιν αδείας που παραχώρησαν οι πρυτανικές αρχές του Ε.Μ.Π., έχει γίνει έρευνα σ' ένα μεγάλο μέρος του Ιστορικού Αρχείου. Η έρευνα αυτή μπορεί να τεκμηριώσει την τεράστια ιστορική αξία όλου αυτού του υλικού, το οποίο μέχρι στιγμής παραμένα γενικά αναξιολογήτο, αποθηκευμένο σε ακατάλληλους χώρους με κίνδυνο την ολοσχερή καταστροφή κάποιων τμημάτων του. Ήδη, πολύτιμα ιστορικά τεκμήρια - κειμήλια, όπως τα σχέδια του Κωνσταντίνου για το κτίριο της Πατησίων, το μητρώο των σπουδαστών 1860-1870, έγγραφα που αφορούν την καθημερινή λειτουργία του Σχολείου των Τεχνών το 19ο αιώνα, τον εορτασμό της εκατονταετηρίδας του ιδρύματος το 1938 κ.ά., βρίσκονται στο όριο της καταστροφής και χρειάζονται άμεση αποκατάσταση και ειδικές συνθήκες φύλαξης για να διασωθούν.

Είναι πολύ θετικό ότι ένα πρόγραμμα συγκρότησης του Ιστορικού Αρχείου με επιστημονικό υπεύθυνο τον καθηγητή του Ε.Μ.Π., Γ. Κοσμε-

τάτο και κύριο ερευνητή τον επίκουρο καθηγητή Ε.Μ.Π., Μ. Ασημακόπουλο, βρίσκεται στην αφετηρία του. Στα πλαίσια αυτού του προγράμματος έχει ήδη ξεκινήσει και η συγκρότηση ερευνητικής ομάδας, με αντικείμενο τη συγκέντρωση, την αξιολόγηση, την ταξινόμηση και την ψηφιοποίηση του υπάρχοντος υλικού, που καλύπτει το 19ο αιώνα και το πρώτο μισό του 20ού. Η συγκέντρωση και η αρχαιοθέτηση των μεταγενεστέρων υλικών, αυτών δηλαδή που καλύπτουν την περίοδο από το 1950 μέχρι σήμερα, τα οποία είναι και περισσότερα και πληρέστερα, είναι στόχος που θα ενεργοποιηθεί αφού ολοκληρωθεί η ταξινόμηση, η αρχαιοθέτηση και η ψηφιοποίηση της πρώτης περιόδου.

Είναι αναγκαίο, τέλος, να σημειωθεί ότι, η προσπάθεια αυτή έχει έναν πολύτιμο θεσμικό "εταίρο". Πρόκειται για το Ιστορικό Αρχείο του Πανεπιστημίου Αθηνών, το οποίο κατά την 11ετή λειτουργία του, έχει να επιδείξει ένα πολύπλευρο έργο, παίζοντας αποφασιστικό ρόλο στη διεύρυνση των δυνατοτήτων για την έρευνα και τη μελέτη της ιστορίας των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στην χώρα μας. Η πρόθεση των υπευθύνων του Ιστορικού Αρχείου του Πανεπιστημίου Αθηνών να συνδράμουν και στο δικό μας εγχείρημα, είναι εξασφαλισμένη και η συμπαράσταση αμέριστη και αυτό εκτός των άλλων συνεπάγεται σημαντική οικονομία χρόνου και πόρων.

Μία ενδεικτική αναφορά στα υλικά του Ιστορικού Αρχείου του Ε.Μ.Π.

Περίοδος 1837-1950

1. Δεκάδες φακέλοι με έγγραφα ποιήλου περιεχομένου, θεματικά αταξινόμητα, στα οποία απεικονίζεται η καθημερινή λειτουργία του ιδρύματος σ' αυτή τη μακρά περίοδο.
2. Μητρώο σπουδαστών της περιόδου 1859-1870.
3. Βαθμολογία σπουδαστών, που καλύπτουν πλήρως την περίοδο από το 1864 έως το 1950.
4. Όλα τα διπλώματα των σπουδαστών

από το 1890.

5. Μητρώο με φωτογραφίες σπουδαστών.
6. Βιβλία οικονομικής διαχείρισης για το εν λόγω διάστημα.
7. Τα βιβλία πρωτοκόλλου της παραπάνω περιόδου, με ελλείψεις.
8. Μητρώα σπουδαστών της περιόδου, με ελλείψεις.
9. Μητρώα σπουδαστών των Προσχητημένων Σχολείων, με ελλείψεις.
10. Ένα εμπιστευτικό πρωτόκολλο της περιόδου 1938-1946.
11. Πράξεις του Σπουδαστικού Συμβουλίου και της Συγκλήτου, από το 1916-1950, ανελλιπώς.
12. Όλες οι πράξεις του Συλλόγου των τακτικών καθηγητών, από το 1909-1950, ανελλιπώς.
13. Όλες οι πράξεις της συνέλευσης των καθηγητών 1928-1950, ανελλιπώς.
14. Βιβλία πρακτικών διαφόρων επιτροπών, κυρίως κατά την περίοδο 1930 -1950.
15. Βιβλία με νόμους, διατάγματα και διοικητικές πράξεις, που αφορούσαν στη λειτουργία του Ε.Μ.Π. την εν λόγω περίοδο.

Δεν έχει ακόμη γίνει έρευνα στα αρχεία των επί μέρους σχολών, γ' αυτό και δεν υπάρχει σαφής αντίληψη για το τι ακριβώς σώζεται εκεί. Ωστόσο, από τις πληροφορίες που αντλούνται από το μέρος του αρχείου, το οποίο έχει μελετηθεί μέχρι τώρα, φαίνεται ότι ένα πλήθος στοιχείων, σχετικών με τις συνθήκες λειτουργίας των σχολών, τις αποφάσεις των Συλλόγων Καθηγητών, πορίσματα επιτροπών, τα κριτήρια επιλογής των προγραμμάτων σπουδών, τον τρόπο διεξαγωγής των μαθημάτων και των εξετάσεων, σπουδαστικές εργασίες, κ.λπ., αποτελούσαν το λειτουργικό αρχαιολογικό υλικό των επί μέρους σχολών του Ε.Μ.Π. Η ανεύρεση, η συστηματική αρχαιοθέτηση και η μελέτη και αυτών των υλικών, θεωρούμε ότι θα συμβάλει σημαντικά στη συμπλήρωση της εικόνας.

Επιχειρώντας μία κωδικοποίηση των λόγων που υπαγορεύουν την ανα-

γκαιότητα οργάνωσης και λειτουργίας του Ιστορικού Αρχείου του ιδρύματος, ώστε να καταστεί προσβάσιμο και χρηστικό για την επιστημονική έρευνα, θα μπορούσαμε να καταλήξουμε στα εξής:

Πρώτα απ' όλα, το εγχείρημα στην ανάπτυξη του θα συμβάλει αποφασιστικά στην ανάδειξη της συμβολής του Ε.Μ.Π. στην επιστημονική, την τεχνολογική και την εν γένει πολιτιστική εξέλιξη της χώρας. Ακόμη, μελετώντας μέσα από τα υλικά του αρχείου την εκπαίδευση και τη διαμόρφωση του επαγγέλματος του μηχανικού στην Ελλάδα, θα γίνει δυνατή η σκιαγράφηση με τεκμηριωμένο επιστημονικά τρόπο της συμβολής αυτής της κοινωνιοεπαγγελματικής κατηγορίας στη διαμόρφωση της χώρας με όρους νεωτερικούς. Στο δια ταύτα δηλαδή, είναι βάσιμο να ισχυρίζεται κανείς ότι οι διαθεσιμότητες των τεκμηρίων που θα προκύψουν από τη συγκρότηση του Ιστορικού Αρχείου του Ε.Μ.Π. θα επτρέψουν τη διαμόρφωση μιας πληρέ-

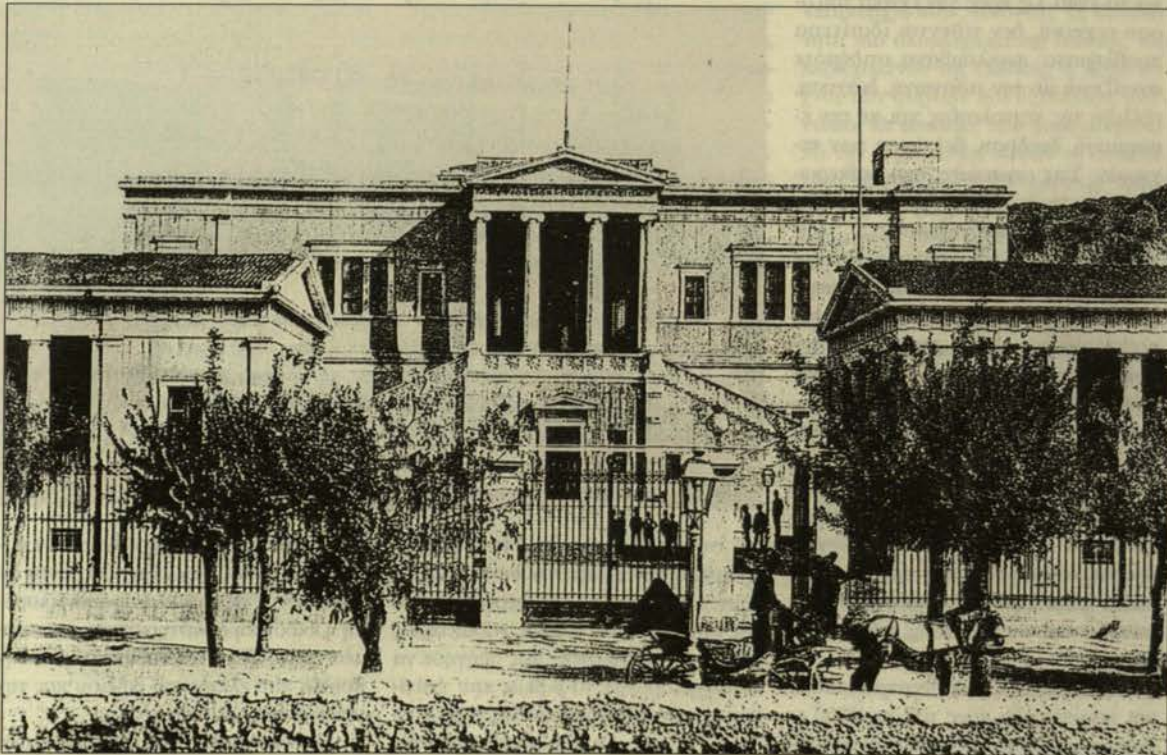
στερης εικόνας και για το ίδρυμα και για το επάγγελμα ως συγκροτημένης κοινωνικής οντότητας.

Η νέα αυτή εικόνα μπορεί να συμβάλει αποφασιστικά στην ανάδειξη του κρίσιμου ρόλου που έπαιξαν αυτοί οι δύο παράγοντες στα κερδισμένα αλλά και τα χαμένα στοιχεία του τεχνολογικού και του εν γένει εκσυγχρονισμού και της ανάπτυξης της χώρας.

Η εξασφάλιση αρχειακών διαθεσιμότητων αυτού του εύρους και της αξίας, όπως και σε άλλες περιπτώσεις έχει συμβεί, μπορούν ακόμη να συμβάλουν αποφασιστικά στην ανάπτυξη νέων ερευνητικών πεδίων, όπως η Ιστορία της Τεχνολογίας, οι Σπουδές της Επιστήμης και της Τεχνολογίας (Science and Technology Studies) και οι Σπουδές της Εκπαίδευσης και του Επαγγέλματος του Μηχανικού (Engineering Studies), τα οποία αποτελούν, ήδη, ώριμους επιστημονικούς κλάδους στις Η.Π.Α. και ορισμένες Ευρωπαϊκές χώρες. Μέσω της καλλιέργειας

όλων αυτών, ο τομέας Α.Κ.Ε.Δ. αλλά και το Ε.Μ.Π. γενικότερα, μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη ενός είδους εθνικής τεχνολογικής αυτοσυνηδησίας, στη συνάφεια που αυτές οι γνώσεις μπορεί να έχουν με τους υπόλοιπους τομείς του παρελθόντος και του παρόντος της χώρας, την οικονομία, την πολιτική, την επιστήμη και τις ιδέες εν γένει. Επίσης, να συμβάλουν στην ανάπτυξη, και στην Ελλάδα, μιας κουλτούρας διεπιστημονικότητας.

Τελευταίο, αλλά όχι και λιγότερο σημαντικό, είναι ότι η συγκρότηση του Ιστορικού Αρχείου και η ηλεκτρονική καταγραφή των υλικών του, θα επιτρέψει τη σύνδεση με άλλα αρχεία επιστημονικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, διευρύνοντας αποφασιστικά τους ερευνητικούς ορίζοντες και τις δυνατότητες πρόσβασης σε πρωτογενές αρχειακό υλικό, με ό,τι θετικό αυτό μπορεί να συνεπάγεται για την ιστορική έρευνα γενικά, αλλά και για την ιστορία της τεχνολογίας ειδικότερα.

Το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο το 1900 (Φωτό από το αρχείο του Μουσείου Μπενάκη).